

"Book of Common Prayer"; met een bisschoppelijke kerkregering (vandaar ook: Episcopale of Bisschoppelijke Kerk), priestergeleden, altaren en ceremoniën die sterke overeenkomst bleven vertoonen met die van Rome. Canterbury ligt halverwege tusschen Rome en Genève.

Maar misschien gaan we niet te ver als we zeggen, dat Elizabeth voor zichzelf nauwelijks eenige bepaalde godsdienstige overtuiging had. Uiterlijk was zij een Protestante, doch het was de politiek, en wel een sterk Machiavellistisch georiënteerde politiek, die haar houding bepaalde. Natuurlijk bleef — het behoort van deze dochter van Hendrik VIII nauwelijks gezegd — de vorstelijke suprematie over de kerk. Ongelukkig kon Elizabeth zich aansluiten bij het later door haar opvolger Jacobus I (zoon van Maria Stuart) geformuleerde aphorisme: „No Bishop, no King”, geen bisschop, geen koning; maar ook het omgekeerde was werkelijkheid voor haar, en principieel zelfs in de eerste plaats.

Het behoort dan ook niet te verwonderen, dat zij niets moest hebben van de Puriteinen (= zuiveraars), die niet slechts de Anglicaansche Kerk wilden zuiveren van de Bisschoppen en andere Roomsche smetten, maar ook, naar het haar toescheen, de orde wilden omkeeren: niet de kerk een instrument in handen van den staat, maar de staat een werktuig der bestuurders van de Kerk.

Daar was een richting onder die Puriteinen¹⁾, welke de Presbyteriaansche werd genoemd, omdat ze de plaatselijke kerken bestuurd wilden zien door Presbyters of Ouderlingen, terwijl ze dan verder een zeker aantal plaatselijke kerken wilden vereenigen in een classis; boven de classes moesten staan de provinciale synoden, en daarboven de Nationale Synode.

De vader van deze Presbyteriaansche richting was Thomas Cartwright, die gestudeerd had te Genève. Hij ook wenschte een nationale kerk, evengoed als de Anglicanen (Episcopalen), maar met de Presbyteriaansche kerkregering. Volgens hem was het de plicht van den staat, de beslissingen der kerkelijke leiding uit te voeren: „to see their decrees executed and to punish the contemners of them” (te zorgen dat hun besluiten werden uitgevoerd en de verachters er van te straffen).

Hoe vreemd het denkbeeld van godsdienstvrijheid over het geheel was aan de 16e eeuw, blijkt ook hier: Cartwright eischte alleenheerschappij van zijn kerk op Presbyteriaanschen grondslag, en strenge maatregelen tegen „ketteren”, zelfs als ze berouw getoond hadden: „Ik ontken”, schrijft hij, „dat op berouw kwijtschelding van de doodstraf moet volgen... Ketteren moeten ter dood gebracht worden. Als dit bloedig en overdreven is, dan wil ik wel zoo genoemd worden met den Heiligen Geest”.

Toch waren er onder de kleine luiden in Elizabeths tijd reeds die, al was het nog met zwak geluid, begonnen op te komen voor godsdienstvrijheid. Het waren de „Separatisten” (zoo werden ze door hun vijanden minachtend genoemd), later ook vaak „Brownisten” geheeten, naar een hunner leiders, Robert Browne, die tijdens Elizabeth moest uitwijken en een paar jaar de voorganger is geweest van een groep gelijkenkende uitgeweken landgenooten te Middelburg. Dit zijn de oorsprongen van wat later (in de 17e eeuw) Independentisme of Congregationalisme genoemd wordt: zij wilden dat iedere „congregation” (gemeente) absoluut „independent” (onafhankelijk) zou zijn; meerdere „gemeenten” konden wel tot onderlingen raad en steun in overleg treden, maar bindende besluiten boven die van de plaatselijke kerk zelf werden niet erkend, evenmin als eenige invloed van de overheid.²⁾

Tegenover deze „Separatisten” stond Cartwright schier even fel als tegenover de Episcopalen.

Elizabeth verfoeide al die Puriteinen, en vervolgde hen als het haar te pas kwam: zoowel Cartwright als Browne hebben bij herhaling met de gevangenis kennis gemaakt.

„Geen bisschop, geen koning” en de koning, de staat, wetgevend in kerkelijke zaken. Cranmer kon zich slechts vlak voor zijn martelaarsdood aan de heerschappij dezer typisch 16e eeuwse gedachte onttrekken. En ze was essentieel voor de binnenlandsche politiek van de ongodsdienstige Elizabeth. Tijdens Maria boog ze zich noodgedwongen, misschien zelfs om haars levens wil, onder het haar opgelegde juk der Roomsche-Katholieke Kerk. Zelf koningin geworden, eischte zij conformiteit met den kerkvorm dien zij had ingesteld.

Uit dit alles nu is duidelijk, dat zij onmogelijk kon sympathiseeren met de Hugenoten in Frankrijk en de opstandige Calvinisten in de Nederlanden. Dit streed geheel met haar absolutistische opvattingen van de koninklijke macht, ook in kerkelijke zaken, en met haar liefde voor ritueel.

Dat zij niettemin de Hugenoten in Frankrijk

steunde, kwam omdat haar mededingster Maria Stuart van Schotland, volgens de Roomsche-Katholieke wettige koningin van Engeland, de dochter was van Maria de Guise en de nicht dus van Hendrik de Guise, den machtigen leider der Roomsche partij in Frankrijk; omdat deze Maria Stuart, de jonge koningin van Schotland, gedurende een jaar, als gemalin van Frans II, ook koningin van Frankrijk was; en omdat het dus tijdelijk scheen alsof de geheele macht van Frankrijk — uitgezonderd de Hugenoten — achter deze rivale zou komen te staan.

Eerst geeft zij hoop aan den harteloozen, vreeseijken Filips II, die dadelijk na den dood van de door hem verwaarloosde Maria naar haar hand dingt (men vergeet niet, dat zij tijdens Maria uiterlijk Roomsche is geweest). Maar als door Filips en haar de vrede met Frankrijk is gesloten, en Filips, door haar teleurgesteld, de Fransche prinses Isabella van Valois heeft gehuwd, dan wordt de verhouding koeler, en als dan langzamerhand het gevaar van de zijde van Frankrijk minder wordt, doordat Frans II is gestorven (1560) en Maria Stuart eenzaam naar haar nevelige koninkrijk in het Noorden teruggekeerd, daar veel moeilijkheden en geen noemenswaardigen steun van Frankrijk krijgt, terwijl Frankrijk zelf door binnenlandischen strijd verscheurd wordt, dan verandert geleidelijk het tooneel: Filips II wordt Elizabeths meest geduchte vijand, om wiens kracht te verzwakken zij de Nederlandsche opstandelingen gaat steunen.

Engeland, onder Elizabeth eindelijk tot rust gekomen na de stormen der regeeringen van Hendrik VIII, Edward VI en Maria, was als herboren door de twee groote geestelijke bewegingen der 16e eeuw: Renaissance en Reformatie. Deze jonge, krachtige natie had al den wilden ondernemingsgeest der jeugd. Hendrik VIII had Engeland een zeemacht geschapen. Het verlies van Calais had de band met het vasteland doorgesneden. De regeering van Maria had de insulariteit der Engelschen zeer versterkt: weg met Rome, weg met den Spanjaard. Ze hadden nu een koningin, die zich er op beroemde „mere English”, louter Engelsch, te zijn; en inderdaad, men moest tot Catharina van Valois, de vrouw van Hendrik V (begin 15e eeuw) teruggaan, om in Elizabeths voorgelicht een droppel vreemd bloed te sporen. Engeland, en alléén Engeland, en de oceanen haar gebied, dat werd de leus der koene zeelieden zooals Drake en Raleigh — eigenlijk niet veel meer dan zeeroovers intusschen — die uitzwermen om inzonderheid de Spanjaarden te bestoken en te berooven in hun rijke gewesten over zee. Daar, in de „Spanish main” (de zeeën en kusten van Spaansch Amerika; West-Indië en omgeving) stoorden zij er zich niet aan of het vrede was met Spanje in Europa. En Elizabeth liet hen begaan. Het bracht haar geld, en verzwakte de macht van den vorst, naar wien Maria Stuart en de Roomschen steeds meer opzagen als hun beschermer, en die zich steeds meer bereid toonde dat, ook als kampioen der Roomsche Kerk tegen de nu ketterse koningin van Engeland, te zijn.

Zucht naar avontuur had ook vele Engelschen als vrijwilligers dienst doen nemen in de Nederlanden tegen de Spanjaarden. Reeds eerder hadden Protestantsche ballingen uit ons land een toevlucht gevonden in Engeland (vreemde wegen der politiek: soortgelijke ballingen uit Elizabeths rijk zochten weldra heil bij ons³⁾ en hadden de Watergeuzen hun buit in Engelsche havens kunnen verkoopen. En wel had Elizabeth dat later verboden (wat intusschen leidde tot de inneming van Den Briel, den dageraad onzer vrijwording), maar het gebeurde daarna toch weer dat Spaansche schepen, zelfs met geldzendingen, werden opgebracht naar Engeland, wat de actie der Spanjaarden in de Nederlanden verzwakte.

Ten slotte, toen Filips II geheel de zaak van Maria Stuart had omhelsd, en de Nederlanden dreigden onder te gaan na den dood van Oranje, wat een doodelijke bedreiging voor Elizabeth zou inhouden, besloot zij haar gunsteling, Robert Dudley, Graaf van Leicester, te hulp te zenden.

Maar 't was niet om aan de opgestane gewesten de volledige overwinning te bezorgen. Zij waren ook voor haar, de autocratische Tudor, rebellen. 't Was alleen om de wondeplek die Spanje's krachten verteerde, open te houden. Dat verklaart haar geven met de eene hand en nemen met de andere. Dat verklaart ook haar toorn toen Leicester zich feitelijk — al was het niet formeel — de soevereiniteit over de Nederlanden liet opdragen en hij gemeene zaak maakte met de gehate Calvinistische Puriteinen daar. Dit verklaart, in één woord, de mislukking — voor ons — van Leicesters zending. Maar het paste bij Elizabeths politiek van uitstellen, afstellen liefst: haar gevaarlijke jeugd had haar afkeerig gemaakt van onherroepelijke beslissingen.

In het geval van Maria Stuart, sinds 19 jaren een gevangene in Engeland en een brandpunt van samenzweringen, werd zij echter tenslotte gedwongen te handelen. Maria's hoofd viel op het blok (1587). Dit verhaastte de komst van de geweldige vloot, die Filips, de besluitelooze, eindelijk besloten had uit te rusten tegen het hem zoo lang en overal tegenkomende Engeland. Maar het ontnam

er bij voorbaat alle succes aan: alleen een opstand in Engeland had aan een Spaanschen inval succes kunnen bezorgen, en het vereenigingspunt daarvoor was weg.

De Armada kwam en ging te niet. Engeland stond innerlijk en uiterlijk sterk te midden der natien, en het beheerschte, met de Hollandsche bondgenooten, de zeeën. Elizabeths politiek was geslaagd. Haar taak was feitelijk afgelopen.

J. VELDKAMP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Over ons Nijverheidsonderwijs.

Door een paar vragen kwam ik dezer dagen in aanraking met ons Christelijk Nijverheidsonderwijs. Het is wel jammer, dat de zorgelijke tijden waarin we met elkaar leven, ook de ontwikkeling van dit deel van het onderwijs remmen. Het sluit zich zoo mooi aan bij de praktijk van het leven. Heel ons onderwijs voelt de behoefte zich te richten op de maatschappij, moet langer hoe meer uit de algemeenschap van den staat gebracht worden tot de differentiatie van het maatschappelijke leven. En dat vinden we nu juist zoo mooi in het Nijverheidsonderwijs. Wel is het weer jammer, dat deze tak van onderwijs ook weer zoo sterk aangewezen is op steun van de overheid. Men ziet heusch geen kans, dit onderwijs zelf te bekostigen. Als gevolg van de overheidsbemoeiing kunnen we wel constateeren, dat het in zijn geheele inrichting weer te duur gemaakt is, zoodat bij de armoede van onze regeering van thans van uitbreiding geen sprake kan zijn. Was hier meer het particulier initiatief geprikkeld en de particuliere zuinigheid betracht, dan konden we nu nog misschien wel verder komen.

Van onze tegenpartij moeten we nog al eens het verwijt hooren, dat een Christelijke Nijverheidsschool toch eigenlijk geen reden van bestaan heeft. Er bestaat toch geen Christelijk timmeren, geen Christelijk knippen, zoo voegt men ons min of meer spottend toe. En wanneer de vraag zoo gesteld wordt, dan kunnen wij dat onmiddellijk toegeven. We behoeven ons heusch niet te vermoeien, om duidelijk te maken, dat de techniek van deze vakken op beide soorten van scholen precies dezelfde kan zijn. Daar hebben we nooit onze kracht in gezocht; maar daarom heeft toch nog wel een Christelijke Industrieschool voor meisjes, een Christelijke Ambachtsschool voor jongens haar reden van bestaan. Een school is altijd meer dan het onderwijs, dat daar gegeven wordt. Een school ademt een bepaalden geest. Deze hangt voor een groot deel af van de personen, die er aan arbeiden, niet alleen van het onderwijs, dat daar gegeven wordt.

Wanneer 's morgens wordt begonnen met gebed, misschien met een bijbellezing voor de verschillende groepen leerlingen, dan heeft men daarmee den geest voor elken dag reeds gestempeld.

Laten we ook eens denken aan de wijze, waarop het personeel reageert op een ruw woord, op een vloek van een van de leerlingen. Hoe is de beschouwing over den arbeid? Uit een enkele uitspraak kan men al proeven, of die beschouwd wordt als een zegen Gods, waarvoor we ook verantwoordelijk staan, dien we ook onder Gods oog met alle nauwkeurigheid hebben te verrichten, waarover we dus niet gauw tevreden zijn bij onszelf, waarop we ons ook niet zoo gauw verheffen, wanneer hij wel gelukt. Zie, dat is dadelijk heel wat anders, dan dat de mensch, bewust of onbewust, zichzelf zoekt in het werk, eigen glorie, eigen voordeel alleen. Te leeren arbeiden om Gods wil, dat is ook de les, die de Nijverheidsschool aan haar leerlingen moet leeren. En dat moet nu juist niet bij elk stukje werk gezegd worden. En dat behoort ook niet, als de geest van de samenleving op school maar staat in het teken van die gedachte.

Dat komt natuurlijk ook uit in de keuze der vakken voor algemeen vormend onderwijs. Daar zal men dan de Bijbelsche Geschiedenis niet bij doen ontbreken. Ook van de andere vakken geldt dan, ik denk hier aan taal, wat voor de vakken van de gewone lagere school geldt, in haar stof voor opstellen b.v., de inhoud houdt rekening met de Christelijke levens- en wereldbeschouwing.

Even kom ik nog terug op de Bijbelsche Geschiedenis. 't Wil mij voorkomen, dat men in de methode voor dat vak bij de oudere leerlingen maar niet zonder meer den leervorm van de lagere school moet overnemen. Deze oudere leerlingen moeten meer aan het werk gezet worden. Door vragen moeten ze er toe geprikkeld worden, den inhoud van de Heilige Schrift zich eigen te maken. Speciaal voor de Nijverheidsscholen moet, dunkt mij, nog al nadruk vallen op het leven en het bedrijf van de menschen, ons beschreven. Een vergelijking omtrent woning, kleeding, voeding met het hedendaagsche kan alleszins leerzaam zijn.

Op nog één punt en wel betrekkelijk de zuiver technische vakken wil ik de aandacht vestigen.

Ook daarmee Nijverheidssmode vaak Nijverheidsslijk. Ze kan de kleeding. Zij durft „over mouw” het groote veroorzaakt. Ik weet later toch op de fiets we hebben llijk gevoel, grenzen wo elkaar niet in dezen Nijverheidssden stroom Gr.

Ons werd op in te gaan orgaan van de eratische Uni We lezen o.n. tasie):

Wij deni makingen chures en weeliggen Maar w K. Schil op een dr een geweld verweer.

Prof. Se selverl steld Heerin één ortho Nu is lid van de onze partij verkla deelt!

Staat d zwak, dat moet neme

Het is t den schrij den theolo

Bij dit dat eerlijk partij-inst leugens

komte. Slik waarachtig liefde” ged

Dat mas van de C.I ste leugens

More Polit

Tot zoover We zullen n

schien is er schenen (ik heeren afgr

niet verder bekend was

maar wat is

We zullen In „Neder

1935, uitgave vereeniginge blz. 8 (nada drukt):

Hier zij sprong den al was 't r

dat de bek C.D.U. in

figuur is, dezer Chr

Maar in stige voorg en modern

elkander. Nu is

— ze we met den

door Da I beginselve Buskes, P

kant Da I beginselve leerde me

overtuigin dunkt u v

Is Hij o Drieënhe gen Geest

God zijn? In hetzelf staat:

1) De meeste Puriteinen bleven in Elizabeths tijd en nog lang daarna in de Anglicaansche Kerk, bopende die te „zuiveren”.

2) John Robinson, (gest. 1625), de predikant van de Engelsche gemeente te Leiden, waarvan de „Pilgrim Fathers” zijn uitgegaan naar Amerika, wordt beschouwd als de grondlegger van het eigenlijke Independentisme of Congregationalisme.

alleen een op-
Spaanschen inval
vereenigingspunt
niet. Engeland
te midden der
de Hollandsche
th politiek was
afgelopen.
VELDKAMP.

EN
RWUS

erwijs.

ik dezer dagen
Nijverheidsscholen
zorgelijke tijden
de ontwikkeling
mmen. Het sluit
k van het leven,
effe zich te rich-
anger hoe meer
al gebracht wor-
maatschappelijke
zoo mooi in het
t weer jammer,
weer zoo sterk
erheid. Men ziet
elf te bekostigen,
eijing kunnen we
echele inrichting
bij de armoede
uitbreiding geen
het particulier
liere zuinigheid
misschien wel

we nog al eens
ristelijke Nijver-
den van bestaan
stelijk timmeren,
gt men ons min-
er de vraag zoo
lat onmiddellijk
sch niet te ver-
dat de techniek
en van scholen
ebben we nooit
arom heeft toch
rieschool voor
tsschool voor
Een school is
al daar gegeven
lden geest. Deze
in de personen,
van het onder-

anen met gebed,
or de verschil-
ft men daarmee
gestempeld.

te wijze, waarop
e woord, op een
Hoe is de be-
een enkele uit-
die beschouwd
oor de vakken
onder Gods oog
te verrichten,
ten zijn bij ons-
o gauw verhef-
dat is dadelijk
h, bewust of on-
k, eigen glorie,
beiden om Gods
ijverheidsschool
. En dat moet
gezegd worden.
e geest van de
t in het teken

de keuze der
onderwijs. Daar
iedenis niet bij
re vakken geldt
oor de vakken
lt, in haar stof
il rekening met
eschouwing.

Bijbelsche Ge-
dat men in de
dere leerlingen
in van de lagere
dere leerlingen
worden. Door
ld worden, den
eigen te maken-
en moet, dunkt
t leven en het
even. Een ver-
g, voeding met
eerzaam zijn.
elijk de zuiver-
dacht vestigen

Ook daarmee is het Christelijk karakter van onze Nijverheidsscholen gemoeid. Ik bedoel, wat de mode vaak voorschrijft inzake de kleding. Een Nijverheidsschool moet met den tijd mee, natuurlijk. Ze kan niet achteraan komen in den snit van de kleding. Maar zij ziet zich grenzen gesteld. Zij durft „achterlijk“ te zijn, wanneer het gaat over mouwloze en „rug“loze jurken, wanneer het groote halsgat een onbeschaamde ontblooting veroorzaakt, of de jurk al te kort wordt.

Ik weet wel, we protesteerden vaak eerst, om later toch mee te gaan. Ik denk aan de dames op de fiets en — de kort geknipte haren. Maar we hebben toch nog wel allemaal voldoende zedelijk gevoel, om te weten, waar de betamelijke grenzen worden overschreden. We mogen het elkaar niet moeilijker maken dan noodig is. En in dezen verwacht ik van de dames van onze Nijverheidsscholen den moed, om desnoods tegen den stroom in te gaan.

Gr.

G. MEIMA.

C.D.U.-verweer.

Ons werd toegezonden, met dringend verzoek, om er op in te gaan, een exemplaar van een „verkiezings-organ van de afdeling Almelo der Christelijk Democratische Unie“. Het voert tot opschrift: „Stemt C.D.U.“. We lezen o.m. (onder het opschrift: Professorale fantasie):

Wij denken er niet aan alle leugens en verdachtmakingen omtrent de C.D.U. die in couranten, brochures en strooibijetten worden gepubliceerd, te gaan weerleggen. Waar zou het einde zijn?

Maar wanneer een vooraanstaand man als Prof. K. Schilder uit Kampen in Amsterdam op een drukbezochte openbare vergadering een geweldige leugen debiteert, dan noopt ons dit tot verweer.

Prof. Schilder dan deelde mee, dat de beginselverklaring der C.D.U. was opgesteld door Ds J. J. Buskes, Prof. Heering en Ds Hugenholtz, dus door één orthodox en twee vrijzinnige theologen.

Nu is noch Prof. Heering noch Ds Hugenholtz lid van de C.D.U., noch is één van beiden ooit lid van onze partij geweest. Aan onze beginselverklaring hebben zij part noch deel!!

Staat de zaak der Anti-Revolutionairen nu zóó zwak, dat men zijn toevlucht tot grove leugens moet nemen, om de C.D.U. te bestrijden?

Het is telkens weer dezelfde onwaarachtigheid. Van den schrijver in derderangs provincieblaadjes af tot den theologischen hoogleraar toe.

Bij dit alles verwondert ons één ding het meest: dat eerlijke anti-revolutionairen er bij hun hogere partij-instanties niet op aandringen, dat aan deze leugencampagne tegen de C.D.U. een eind kome. Slikt men daar alle en wordt daar alle onwaarachtigheid van partijgenoten met de „mantel der liefde“ gedekt?

Dat maakt zich maar druk over de rechtzinnigheid van de C.D.U. en lanceert intussen zelf de inperitente leugens!

Moreel verval!

Politieke verwording!

Tot zoover het aan groote woorden niet vreemde stuk. We zullen maar niet onderzoeken naar de bron. Misschien is er van mijn rede een of ander verslag verschenen (ik zelf zag geen enkel verslag) waarop de heeren afgaan. In elk geval is mijn rede op dit punt niet verder gegaan, dan tot weergave van wat al lang bekend was. Want het is niet de vraag, wat heden is, maar wat indertijd was, en nog doorwerkt.

We zullen enkele dingen laten spreken:

In „Nederland en Oranje“, 16e jaargang, no. 1, April 1935, uitgave Bureau Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag, staat op blz. 8 (nadat een motie van „Kerk en Vrede“ is afgedrukt):

Hier zijn wij eigenlijk reeds genaderd tot den oorsprong der beginselverklaring van de C.D.U. Immers — al was 't niet gezegd — het was toch wel begrijpelijk, dat de bekende Ds Buskes, die, méér nog dan in de C.D.U. in „Kerk en Vrede“ een leidende en actieve figuur is, niet vreemd zou zijn aan de formulering dezer Chr. dem. beginseluitspraak.

Maar in „Kerk en Vrede“ (de groep van godsdienstige voorgangers en gemeentelieden) zitten orthodoxe en moderne theologen eensgezind en broederlijk naast elkander.

Nu is op de jongste jaarvergadering der C.D.U. — ze werd naar sociaal-democratischen trant reeds met den weidschen naam van „congres“ getooid — door Ds Faber de opmerking gemaakt, dat over de beginselverklaring zijn geconsulteerd, behalve Ds Buskes, Prof. Dr. Heering en de socialistische predikant Ds Hugenholtz. Als dus de formulering dezer beginselverklaring vrucht is ook van overleg met geleerde mannen van vrijzinnig-godsdienstige levensovertuiging, dan is de vraag gerechtvaardigd: Wat dunkt u van den Christus, wiens naam gij noemt?

Is Hij ook voor u de tweede Persoon der Goddelijke Drieëenheid, van den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest, alzoo dat deze drie Personen één eenig God zijn?

In hetzelfde orgaan, XVIe Jaargang, no. 2, blz. 26, staat:

Waar de strenge eisen van de Chr. socialistische beginselverklaring zelfs geen voorbehoudsmiddel tegen het gif der revolutie bleek te zijn, staat het te vreezen, dat de veel slappere, veel meer ruimte biedende formule der C.D.U. nog minder waarborg zal bieden voor het behoud van een positief staatkundig credo in den zin van Groens: Tegen de Revolutie het Evangelie; of zijn: er is geschied! en: er is geschied! als schutgevaarte tegen elken wind van wijsgeerig ongelooft.

Men weet het nu, dat Ds Buskes, al dan niet met behulp van moderne theologen, niet vreemd is aan den oorsprong der beginselverklaring van de C.D.U. Om haar dieperen zin te verstaan, dient dan kennis genomen te worden van enkele geschriften van dezen in conventioneelen zin gereformeerden predikant.

In hetzelfde orgaan, maar dan weer het nummer van April 1935, lezen we:

In het orgaan der C.D.U. „De Strijder“, van 23 Febr. j.l. was door den voorzitter een artikel geplaatst onder het opschrift: „Naar aanleiding van...“. In dat artikel ging het over de vraag: „kan een vrijzinnige lid zijn van de C.D.U.“?

De schrijver zegt:

„Bij voorbaat horen we reeds menig lezer met een mengeling van verwondering en verontwaardiging vragen: „Kan het antwoord hierop nog twijfelachtig zijn? Wij zijn toch uitgesproken orthodox! Bewijs onze Beginselverklaring, die niet voor tweeërlei uitleg vatbaar is.“

„Heel juist, ongeziene opmerkers, maar zó eenvoudig schijnt het voor alle C.D.U.-ers niet te zijn.

„Wij laten hier beide inzenders even aan het woord. Partijgenoot Van Duffelen zegt het heel omlijnd:

„Men lette erop, dat krachtens de beginselverklaring tot onze Unie als leden kunnen toetreden orthodoxe Christenen. De Unie, met nadruk, is een beweging van belijden der Christenen, die in dat belijden haar kracht vindt.“

„We zouden kunnen volstaan met volkomen instemming te betuigen met bovenstaande zienswijze. We hebben het altijd zo aangevoeld. Maar... we hebben blijkbaar ook leden, die er anders over denken.

„Neen! zegt partijgenote mej. Bep Otten, zó is het niet:

„Dat is in de praktijk al vast niet waar; ik ben ook lid van de C.D.U. en ik ben zo vrijzinnig als een vrijzinnig mens maar zijn kan. Is mijn lidmaatschap dan een vergissing? Misschien zeggen de partijgenoten „Ja“. Maar ik zelf zeg „Nee“.

„Immers als men lid wil worden van een partij, gaat het in de eerste plaats hierom of men de Beginselverklaring kan onderschrijven.“

De voorzitter van het partijbestuur vervolgt dan even verder, zijn persoonlijke opvatting vertolkend:

„We merken ook hier weer, dat het nog niet zo gemakkelijk gaat door middel van een statuut- of programmapunt de grens precies af te bakenen. Waar wij meenden in de belijdenis, dat God en in Christus en door den Heiligen Geest de Verlosser is van de van Hem afgevalen wereld, dit zo omlijnd mogelijk te hebben gedaan, komt een partijgenote, die volgens eigen verklaring „zo vrijzinnig is als een vrijzinnig mens maar zijn kan“, ons verklaren, dat zij ook dit gedeelte van de Beginselverklaring kan onderschrijven. Maar ook zal het ieder overvallen, dat Mej. O. zich al heel weinig scherp omlijnd uitdrukt. Iets wat bij de vrijzinnigen meer opvalt.

„Wil men van ons een zo scherp mogelijk omlijnde uitspraak, dan zouden we het zo willen zeggen: de C.D.U.-er leeft uit het beginsel, dat Jezus is de Christus, de Zoon des levenden Gods. Uit deze geloofs-overtuiging putten wij onze kracht. Staan op deze onwrikbare belijdenis eisen wij de wereld voor dien Christus op. Voor de strijd om de verwezenlijking van het Christelijk ideaal roepen wij allen op, die met ons Christus als zodanig willen belijden. De Christus Gods, op Golgotha gekruisigd voor de zonden der wereld, door God uit de doden opgewekt, als zodanig de Verlosser der van God afgevalen wereld.

„Dat bedoelden wij wanneer wij op al onze spreekbeurten wijzen op het positief-christelijk standpunt der C.D.U.

„Laat iedereen hierin het antwoord zoeken op de vraag of zijn lidmaatschap van de C.D.U. al dan niet een vergissing is.“

Zo denkt dus de partijvoorzitter er over en nu zou men menen, dat hiermede het principe onomstotelijk en buiten tweeërlei uitlegging om was vastgesteld.

Toch is dat niet zó!

Want nu kwam 5 dagen later, 28 Februari, het congres en in het verslag daarvan („De Strijder“, 9 Maart 1935) leest men:

„Schurer opperde bezwaar tegen een artikel van v. d. Brug in de laatste „Strijder“, dat z.i. de onderscheiding Orthodox-Vrijzinnig in de C.D.U. uitdreef, z.i. een verouderde onderscheiding. Voorts bespreekt hij de mogelijkheid van samenwerking met andere democratische partijen.

„Van Houten merkt hierbij op, dat voor het lidmaatschap der C.D.U. als objectief criterium geldt de beginselverklaring. Wie deze aanvaardt, kan men niet keren.

„De voorzitter zegt, dat als de C.D.U. haar positief-christelijk standpunt loslaat, het de verkeerde kant uitgaat. (Applaus.)

„Ds Faber zegt nog, dat wie met de beginselverklaring instemt, zich noemen mag, zoals hij wil.“

Verder wordt er niet vermeld.

Alzo is komen vast te staan, dat de beginselverklaring voor de partij en haar leden geen positief principieele norm stelt. Ds Faber zegt, dat wie met de beginselverklaring instemt, „zich noemen mag, zoals hij wil.“

Maar het gaat niet om het zich noemen, het gaat om het belijden en het zijn!

Klaarblijkelijk kan de meest linkse man van moderne overtuiging, mits hij, naar zijn opvattingen, verklaart in te stemmen met deze formule, in de gelederen der C.D.U. zijn plaats innemen en zijn rangorde dragen.

Schrijver van deze artikelen is de heer R. A. den Ouden. We hebben alleen doorgegeven, wat hier staat, wijzen elke verminkte berichtgeving af, achten wat de heer Den Ouden zegt, zooals in onnoemelijk veel andere gevallen, ook nu weer ter zake, en herinneren er aan, dat wat de heer Den Ouden op politiek terrein terecht hier opmerkt, door ons ook naar voren gebracht werd in ander verband (b.v. inzake Calvinistenbond, -congres, Calvin-herdenking). Het was dus helemaal geen extra-aanval op de C.D.U., toen we de opmerkingen van den Heer Den Ouden doorgeven aan de vergadering, bovenbedoeld.

Misschien dat wat de heer Den Ouden schreef, de heeren van de C. D. U. niet bekoort. Het Kuyperhuis immers spreekt zich hierin uit, en van dit Kuyperhuis schreef de heer Jungert in „De Strijder“, off. orgaan der C. D. U., dat het de anti-revolutionaire „Winkel-van-Sinkel“ is: „In de winkel van Sinkel is alles te koop“ (VI, 8, 9 April 1932). Voor mij is deze winkel intusschen nog van groote waarde; en, omdat ik niet anders heb gedaan (ook blijkens mijn aantekeningen) dan verwijzen naar wat de heer Den Ouden onder herinnering aan eigen getuigenissen uit den C.D.U.-kring, heeft meegedeeld, leg ik de almoezelsche groote C.D.U.-woorden naast me neer.

Over een niet polemiserend weekblad.

Onlangs verscheen — we wazen er verleden week reeds op, dat we bij geruchte, niet door toezending, ervan gehoord hadden — een proefnummer van een nieuw weekblad. Het zegt, klanken van Den Haag-West doorgevend, geen polemiek te willen voeren. Althans niet tegen personen en uitingen uit den kring der Gereformeerde gezindheid. Het is geredigeerd ook door een hoogleeraar, die in een ander blad zeer langdurig en zeer ingrijpend gepolemiseerd heeft, met name tegen een hoogleeraar der V.U. (zoo ongeveer op de wijze van Voetius en Maresius, waarmee ik niet zeggen wil, dat de vergelijking naar beide kanten, of op alle punten doorgaat). De bedoelde hoogleeraar is zelfs in dat andere blad, genaamd „De Reformatie“, in het polemische harnas afscheid van de lezers komen nemen. Het is Prof. Dr. J. Waterink, die studeerkamerkwesties voor het forum bracht als slechts weinigen vóór of na hem deden... Ds A. M. Boeijsingha schrijft nu in „Kerkbl. Geref. Kerk Haarlem“:

Geen polemiek met gelijkgezinden!

Dat is zeker geschreven met een buiginkje naar Den Haag-West, dat aanstonds misschien zal antwoorden met een goedkeurend knikje. En vele zeer ierische hoofden zie ik al mee knikken. Heel in de verte moet ik even aan een plaats denken, waar men ook niet meer aan polemiek doet. Doch daar is de waarheid dan ook niet meer in geding.

Zoolang dit onder ons echter nog wel is, ook binnen den gereformeerden kring, had ik inplaats van deze m.i. onjuiste ireniek, liever de aanhaling uit Hebr. 10 gezien: „Laat ons op elkander (binnenshuis) acht nemen tot opscherping der liefde en der goede werken“. Dat wordt daar gezegd, mede in verband met „de onwankelbare belijdenis“, dus in betrekking tot de waarheid. En het geldt daarom ook voor het onderlinge persverkeer, waar men zich opmaakt de waarheid te dienen.

Is ook de tegenstelling, die dit proefnummer maakt, wel zuiver: geen „polemiek“, maar „thetisch“?

Ik dacht, dat de polemiek van Hebr. 10 wel zeer thetisch, zeer positief de waarheid, in dit geval de Calvinistische belijdenis dient. Polemiek is geen ruzie!

Mussolini in een calvinistisch weekblad „diep religieus“ verklaard.

In het „Calvinistisch Weekblad“ schrijft Mary Pos over een interview met Mussolini. O.m. lezen we:

En hoe groot de Duce altijd in mijn oogen is geweest, ondanks het verschil van mijn politieke overtuiging met de zijne, toch heb ik zijn ware grootheid eerst leeren kennen in de gesprekken, die ik met deze eenvoudige, door en door menselijke, en gelukkig ook diep religieuze man, die de Duce thans is, heb mogen houden.

Even later:

Geve God aan deze groote man, die zich toch een mensch weet afhankelijk van Hem, als wij allen, en de Bijbel steeds onder zijn bereik heeft liggen, wijsheid voor zijn ontzaglijke taak om het goede, lichamelijk zoowel als geestelijk, te zoeken voor zijn miljoenenfolk, om ook in samenwerking met andere staatshoofden het goede te zoeken voor onze arme, verwarde wereld....

Het is niet unfair, uit dit artikel te citeren. De redactie (Prof. Sizoo, Prof. Waterink, Dr. Tazelaar, Dr. Bouma) geeft in een proefnummer dit artikel,